

Seksualiteit en chronische ziekten

Sandra Hock

GZ-psycholoog, seksuoloog nvvs-sh
supervisor NVVS/NIP/LVSC

*Elke dag zo fijn
mogelijk*

Disclosure sheet belangen spreker

(Potentiële) belangenverstrengeling	Geen
Voor bijeenkomst mogelijke relevante relaties met bedrijven	Geen
Sponsoring of onderzoeksgeld	Geen
Honorarium of andere (financiële) vergoeding	Geen Behoudens van Opdrachtgever
Aandeelhouder	Geen
Andere relatie, namelijk ...	Geen

Beeldvorming over ziekten en seksualiteit .....

Voordelen van seks

- Ontspanning
- Slaapmiddel
- Pijnreductie
- Afleiding van verdriet en angst
- Troost
- Genieten

- Minder medicatiegebruik
- Verhoging zelfwaardering
- Minder hart- en vaatziekten
- Minder hoofdpijn

Lichamelijke aandoening & Beperkingen

N.B. Bij **chronische ziekten** heeft seksualiteit/ intimiteit een belangrijke functie!!

Belang van seksuele tevredenheid

t_

ve

pri

ori

Wanneer seks goed gaat

Het is een positief, integraal onderdeel van de relatie, maar vormt niet de allergrootste factor.

ty

_h

ig

h

Wanneer seks niet goed verloopt of afwezig is

In deze situatie speelt het juist een zeer grote en bepalende rol binnen de relatie.

Elke dag zo fijn
Elke dag zo fijn mogelijk

Fysieke klachten

Directe gevolgen:

settings_input_component Problemen aan zenuwstelsel

favorite Vaatproblemen

opacity Hormonale problemen

Elke dag zo fijn mogelijk

Fysieke klachten

Indirecte gevolgen

healing

Pijn & stijfheid

battery_alert

Vermoeidheid
Energieverlies

air

Ademhaling

balance

Evenwicht

water_drop

Incontinentie

accessibility_n
ew

Verlamming

face

Uiterlijke verandering

Psychische effecten

psychology **Emotionele verwerking**

Andere manier van omgaan met seksualiteit/ intimiteit
(rouw, verdriet, boosheid, jaloezie)

sync_alt **Aanpassingsvermogen**

Als aanpassen niet lukt, dan kan dat invloed hebben op het seksuele/intieme leven

Focuspunten: vermijden, uitdaging en flexibiliteit

Mogelijkheden

- rouwwerk
- seksuologische behandeling (combi van praktische oplossingen en psychologische behandeling)

Mogelijkheden om impasse te doorbreken

forum

Seksuele fantasieën delen

Met partner in situaties waar lichamelijk weinig mogelijk is.

favorite

Intimiteit en sfeer

Interesse tonen, elkaar terloops aanraken of complimentjes geven.

explore

Lichaam ontdekken

Ontdekken welke plekken van het lichaam opwinding geven.

Veranderd lichaamsbeeld

accessibility_new **Oorzaken van verandering**

Onzekerheid of negativiteit door littekens, gewichtstoename door medicatie, fysieke veranderingen.

psychology **Impact op perceptie**

Negatieve zelfbeelden kunnen leiden tot een onderschatting van (seksuele) mogelijkheden.

Beperkingen lijken in gedachten vaak groter dan ze in werkelijkheid zijn.

Onzekerheid

history_edu

Na behandeling

Soms komt zin in seks niet terug nadat een ziekte met succes is behandeld.

visibility_off

Gevoelens uitschakelen

Het uitschakelen van gevoelens heeft ook invloed op seksuele gevoelens.

warning

Angst voor herhaling

Angst voor een nieuw hartinfarct of een nieuwe CVA.

N.B. Deze angsten spelen ook bij de partner.

Medicijnen en operaties

medication

Bijwerkingen medicatie

Erectieproblemen, orgasmeproblemen, lubricatieproblemen.

healing

Gevolgen operaties

Herstel na operatie, pijn wond, bijwerkingen medicatie, fysiek en emotioneel herstel.

face

Lichaamsbeeld

Gevoel minder aantrekkelijk zijn.

N.B. Gebrek aan privacy bij een ziekenhuisopname of verpleeginstelling kan ook effect hebben op het seksuele leven.

Anticonceptie

block

Beperkingen bij ziekte

Bij sommige ziektes kunnen niet alle soorten anticonceptie gebruikt worden.

warning

Risico's en effectiviteit

Sommige anticonceptie kan minder goed werken of je kunt er zeker van worden.

Ziek sinds kindertijd?

chi

Id

Andere seksuele ontwikkeling

Kinderen met een chronische ziekte hebben vaak een meer beschermde opvoeding en minder gelegenheid om te experimenteren dan gezonde leeftijdsgenoten.

_c

vij

ibil

Gebrek aan voorlichting

Sommige ouders denken onterecht dat zieke kinderen geen seksuele gevoelens hebben, waardoor zij geen voorlichting krijgen.

ty

_ce

ssi

Uitschakelen van lichamelijke gevoelens

Door intensieve medische behandelingen kunnen kinderen onbewust hun lichamelijke gevoelens uitschakelen of moeite hebben eigen grenzen te herkennen.

bili

tv

rg

Elke dag zo fijn mogelijk
Elke dag zo fijn mogelijk

Verandering in de relatie

bal

Nieuw evenwicht

an

Hechter, ongelijkwaardig of contacten buiten de relatie.

ce
mp

are

Vershil in verlangen

_ar

Er ontstaat vaak een verschil in verlangen tussen beide partners.

fāv

Seksualiteit en intimiteit

ori

Wel of geen ruimte voor seksualiteit en intimiteit binnen de veranderde relatie.

te

Hoe verder

gro
up
s

Koppel

- Praten
- Flexibiliteit

per
so
n

Individu

- Zoek informatie
- Stel jezelf vragen (*hebben mijn problemen te maken met mijn ziekte? Of speelt er iets anders?*)
- Praten met lotgenoten

Praktische info

Beperking in beweging

Praktische hulp (2)

Vermoeidheid

Tijdstip, houding, partner mobiliseren, vibrator, hulpmiddelen

Spanning en pijnklachten

Goed moment dag, pijnmedicatie, goede houding, warme douche vooraf, hulpmiddelen

Incontinentie

Minder drinken, plassen vooraf, onder douche, zeiltje, humor, trainen bekkenbodemspieren

Stoma

Zakje legen, speciale zakjes, lingerie voor mannen en vrouwen

Littekens

Kleding, lingerie, blinddoek, voile

Professionele hulp

accessibility_new

Fysiotherapeut

Ondersteuning bij fysieke mobiliteit en bewegingsvrijheid.

favorite

Seksuoloog

Arts-seksuoloog of psycholoog-seksuoloog voor relationele en seksuele zorg.

build

Ergotherapeut

Advies over hulpmiddelen en aanpassingen in het dagelijks leven.

Libido bestaat niet!

fla

sh

Seks ≠ Spontaan

Het is een reactie op prikkels, niet zomaar een drift.

—

o
fa

vo Motivatie

Verlangen ontstaat vaak pas ná een positieve ervaring of prikkel.

rit

e

ps

yc

h

Lichaam & Geest

Reageren op seksuele prikkels via neurotransmitters en hormonen.

ol

og

Wanneer worden de veranderingen een probleem?

Er is pas sprake van een **seksueel probleem** als dit een prettige seksuele relatie in de weg staat.

Waarom Parkinson en seksualiteit

- Tevredenheid over seksueel functioneren neemt af
- Mannen veel vaker ontevreden over seksleven dan vrouwen
- Seksuele ontevredenheid hangt samen met ontevredenheid over kwaliteit van leven
- Intimiteit neemt af in de relatie ondanks dat behoefte er wel is

Rotterdam studie 2004/ Moore et al 2002/ Jacobs et al 2000

Veranderingen seksualiteit

Verminderd verlangen

Tgv vermoeidheid, depressieve gevoelens, angst of een veranderd zelfbeeld.

Ontevredenheid

Seksuele ontevredenheid komt vaker voor bij mannen dan bij vrouwen.

Fysieke belemmeringen

Stijfheid, tremor en veranderingen in motoriek hinderen de seksualiteit.

Seksuele disfunctie

Erectiestoornissen, vaginale droogheid of pijn bij het vrijen.

Verandering orgasme

Orgasmes kunnen vertraagd, minder intens, schokkerig zijn, of gepaard gaan met moeite bij het ejaculeren.

Redenen orgasme problemen

Verstoorde prikkeloverdracht

Achteruitgang van het ANS, verantwoordelijk voor de aansturing van seksuele opwinding en het orgasme.

Medicatie

Het gebruik van specifieke medicijnen kan invloed hebben op het vermogen om een orgasme te bereiken.

Fysieke ongemakken

Rigiditeit, tremor en vermoeidheid maken fysiek ontspannen lastig, wat essentieel is voor een orgasme.

Psychische factoren

Angst om niet te kunnen presteren of een negatief zelfbeeld door de ziekte kunnen de weg blokkeren.

Parkinsonmedicatie en seksualiteit.

Indien te hoog, dan ontremming!

Het gesprek??

Het gesprek??

Mag je er over praten?

Wil je erover praten?

Kan je erover praten?

Het gesprek??

Het belang

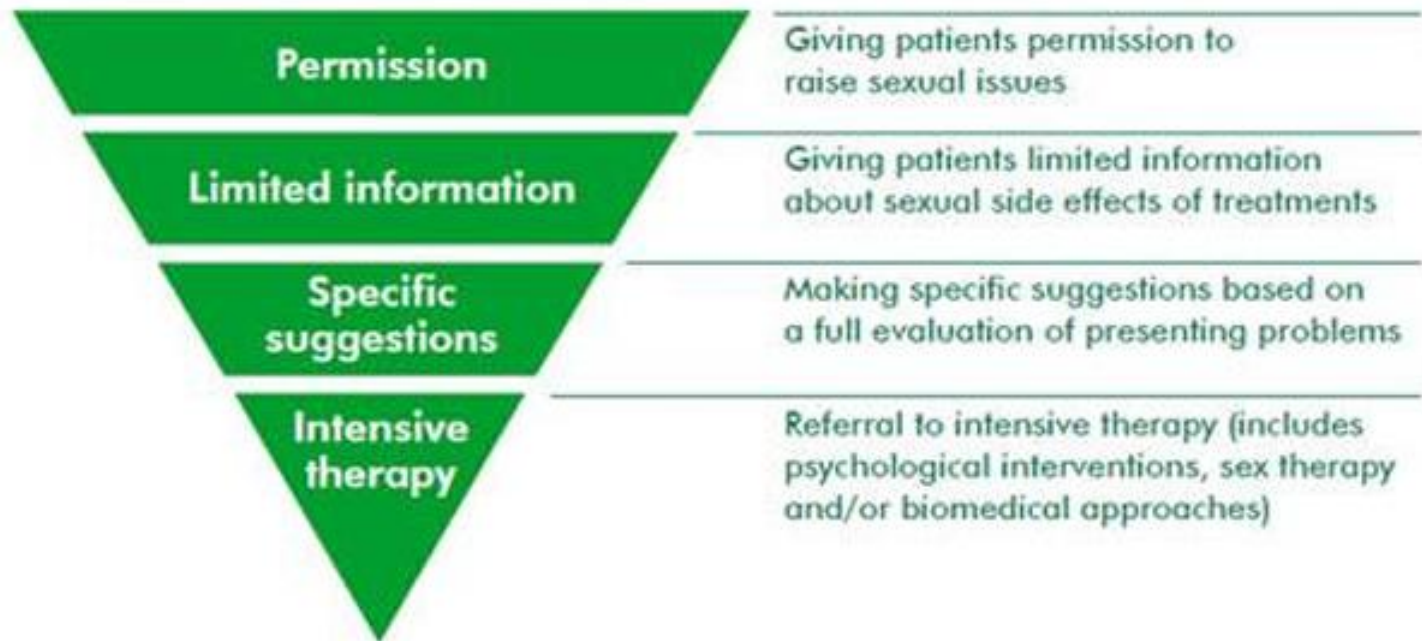
Voor cliënten is het een belangrijk onderwerp om te bespreken.

Het initiatief

Cliënten geven aan dat professionals het initiatief moeten nemen om erover te beginnen.

Plissit model

PLISSIT Model of Addressing Sexual Functioning (Annon, 1974)

Tips !!

Niet doen:

- Verhullend taalgebruik (het gaat niet, van anderen)
- Te direct zijn
- Om de hete brei heen draaien
- Wachten op juiste moment
- Verwachten dat iedereen heel makkelijk over seks praat

Wél doen:

- Geleidelijk aan aankaarten (na relatie ook seks)
- Sterke waarschijnlijkheid ('het komt vaak voor')
- Logische aansluiting (incontinentieklachten)
- Taboe benoemen ('niet makkelijk, mag ik toch vragen stellen')
- Beleidsbenadering ('het is hier beleid om')

Vragen??

